

Romeo ja Julia

---

teatri peatoetaja

153. hooaeg

Romeo ja Julia

WILLIAM SHAKESPEARE 'I TRAGÖÖDIA KAHES OSAS

TÕLKIJAD GEORG MERI, HARALD RAJAMETS, JAAN KROSS

LAVASTAJA ELISE METSANURK (TARTU UUS TEATER)

LAVASTUSDRAMATURG ANDREAS AADEL (TARTU UUS TEATER)

KUNSTNIK KRISTIINA PÕLLU (TARTU UUS TEATER)

VALGUSKUNSTNIK PRIIDU ADLAS (EESTI DRAAMATEATER)

HELILOOJA JAREK KASAR

LIIKUMISJUHT RAUNO ZUBKO

LAVATRIKKIDE KONSULTANDID ENAR TARMO, ANDRES MIRME

INSPITSIENT KÄDI JAKOBSON

ESIETENDUS 3. DETSEMBRIL 2022 VANEMUISE VÄIKESES MAJAS

VANEMUISE TEATRI JA TARTU UUE TEATRI KOOSTÖÖLAVASTUS

TÕLKE ESITUSÕIGUSI VAHENDAS EESTI TEATRI AGENTUUR

Hetk lavastuse proovist

Osades:

Romeo Montecchi AIVAR TOMMINGAS (Teater Vanemuine)

Julia Capuletti ILO-ANN SAAREPERA (Tartu Uus Teater)

Vend Lorenzo PRIIT STRANDBERG (Teater Vanemuine)

Julia amm MARIKA BARABANŠTŠIKOVA (Teater Vanemuine)

Mercutio, Romeo sõber RIHO KÜTSAR (Teater Vanemuine)

Benvolio, Romeo sõber MARGUS JAANOVITS (Teater Vanemuine)

Emma Capuletti MARIA ANNUS (Teater Vanemuine)

Isa Capuletti ANDRES MÄHAR (Teater Vanemuine)

Tybalt, Emma Capuletti vennapoeg REIMO SAGOR (Teater Vanemuine)

Paris EKKE MÄRTEN HEKLES (Tartu Uus Teater)

Jutustaja JAREK KASAR (külalisena)

Eritänu: Taavi Lukas ja Kukkumiskaitse OÜ ning Epp Peedumäe ja
Heikki Mändmets Tartu Uuest Teatrist

Lavastuse tekstiversioonis on kasutatud järgmisi William Shakespeare´i teoseid:

Näidendid „Romeo ja Julia”, „Kaks veroonlast”, „Palju kära ei millestki”, „Eksituste komöödia”,
„Kaheteistkümnes öö”, „Kuningas Richard Kolmas”, „Mõõt mõõdu vastu”, „Lõpp hea, kõik hea”,
„Cymbeline”, „Nagu teile meeldib” Georg Meri tõlkes, ning „Othello” ja „Macbeth” Jaan Krossi tõlkes.

Poeemid „Venus ja Adonis” ning „Lucretia teotamine” ja sonetid 1, 62, 8, 4, 2, 110, 111, 120, 15, 23,
138, 92, 137, 87, 95, 40, 73, 64, 36, 87, 88, 89, 149, 112, 116 Harald Rajametsa tõlkes.

Elise Metsanurk

sündinud 8. mail 1997 Tartus

2020. aastal lõpetas Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia lavakunstikooli 29. lennu. Samast aastast töötab lavastaja ja näitlejana Tartu Uues Teatris

Lavastused:

2019 Anton Tšehhovi novellide põhjal „Liiga palju armastust” (koos Andreas Aadeliga ja Mihkel Kohavaga), Kuressaare Teater

2020 Oskar Luts, „Laul õnnest”, Teater Vanemuine

2021 autorilavastus „Video: Täielik šokk! Sündmuskohal kaos, tuvid minestuses”, Tartu Uus Teater

2022 autorilavastus „Siili poomine” (koos Andreas Aadeliga), Tartu Uus Teater

Andreas Aadel

sündinud 11. septembril 1995 Tallinnas

2020. aastal lõpetas Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia lavakunstikooli 29. lennu. Samast aastast töötab lavastaja ja näitlejana Tartu Uues Teatris

Lavastused:

2019 Anton Tšehhovi novellide põhjal „Liiga palju armastust” (koos Elise Metsanurga ja Mihkel Kohavaga), Kuressaare Teater

2020 Harold Pinter, „Tumm teener”, VAT Teater

2020 „Mängu ilu” (trupitöö, dramaturg Elise Metsanurk), Tartu Uus Teater

2021 Fjodor Dostojevski/ Elise Metsanurk, „Rogožin” (koos Markus Helmut Ilvesega), Tallinna Linnateater

2022 autorilavastus „Siili poomine”, (koos Elise Metsanurgaga), Tartu Uus Teater

Armastus on selle loo kõige tugevam jõud

Vestlus „Romeo ja Julia“ lavastaja ja lavastusdramaturgiga Vanemuise kirjandustoas

10. novembril 2022

Pakun, et alustame... algusest. Kas selle lavastuse alguseks oli sõna, see tähendab, Shakespeare´i „Romeo ja Julia“? Või hoopis mingi idee või nägemus, mille väljendamiseks tundus sobivat just see näitemäng?

ELISE: Algul ei olnud plaani teha just „Romeot ja Juliat“, algul lihtsalt rääkisime Shakespeare´i näidenditest. Täiesti selline ambitsioonitu vestlus.

ANDREAS: Rääkisime pikemalt sellest, kuidas Shakespeare´i tekstid kaasajas kõlavad ja leidsime, et nende tekstide ajastu sotsiaalne kontekst loeb paljudel juhtudel väga palju, kuigi ei ole kõige põhilisem. Siis hakkasime peas mängima sellega, mis juhtuks siis, kui tõsta Shakespeare´i ajastu sotsiaalne konflikt tänapäeva.

ELISE: Me ei teinud seda ainult „Romeo ja Juliaga“, arutasime üleüldse, et kui need tekstid oleks praegu kirjutatud, millised suhted ja olud seal oleksid ja millised tegelased seal osaleksid ja milliseid üldse polekski vaja. Ühel hetkel jäi meil pilk peale „Romeole ja Juliale“, hakkasime mõtlema, mida see tänapäeval tähendab. See, et mingid perekonnad omavahel kaklevad ja inimesed sellepärast abiellumata jätavad ja surevad, ei ole enam reaalne...

ANDREAS: ... vähemalt Eestis...

ELISE: Jah, siis peaks panema mingid naftašeid omavahel kaklema.

Esimene asi, mis teie lavastuse osatäitjate nimekirja vaadates kohe silma torkab, on see, et Romeot mängiv näitleja Aivar Tommingas ei ole just... noh, ütleme nii, et mitte tavapärasel Romeo mängimise ees. Eks teatriaaloos ongi selle näitemängu suguvõsade konflikti väga erinevalt üles ehitatud, küll eri rahvuste, rasside, poliitiliste ja ideoloogiliste vaadete peale.

ELISE: Minu meelest käis meie aruteludest ka korra läbi, et mis oleks, kui nad oleks eri rahvustest. Praeguses kontekstis siis mitte eestlane ja venelane, vaid venelane ja ukrainlane näiteks. Aga ikkagi jäi sel juhul kogu aeg tunne, et no kuhu jääb siis armastus? Kõik venelased ei ole ju *venelased*, see kaob ära, kui sa näed, et nad armastavad teineteist. Vanuselise konflikti puhul on inimestel esimese asjana tekkinud küsimused, kas me teeme nalja, kas see on mingi pedofiilia lugu, kas see tahab olla mingi hästi sotsiaalkriitiline teos. Sest see konflikt on terav, inimeses tekib nagu eos see tunne, et mingi jama on majas, äkki nad ikka ei peaks koos olema.

ANDREAS: Minu meelest on kõigi nende teiste versioonide puhul oht, et konflikt kipub jääma hästi mõistuslikuks. Me saame aru, et need on nemad, need on teised, ja siis me jälgime lugu ja tekitame sinna taha seosed. Kui oleme oma versioonist teistele rääkinud, siis tundub, et see puudutab ikka kõiki mingil tasandil...

ELISE: Inimestel tekib sellega seoses mingi tunne!...

ANDREAS: Jah, inimesed – siis veel mitte publik, vaid inimesed, kellele oleme oma kontseptsiooni tutvustanud – on juba sellesse teemasse kaasatud. Me oleme selle kohta saanud juba nii palju erinevaid arvamusi, kusjuures tuliseid, mitte mõistuslikke arvamusi. Keegi pole hakanud rääkima ajaloo. Mõni on öelnud, et sellist asja ei tohiks teha, see on vale. Mis on ka väga emotsionaalne otsus.

ELISE: Ma pole vist üldse kuulnud sellist arvamust, et – aa, mul suva! Mis siis sellest! Kusjuures meie oleme oma loost maha võtnud kõik argumendid, mis võiksid rääkida nende suhte vastu. Shakespeare´i Julia on alaealine, 13, meil ta on täiskasvanu. Või siis et vanem mees võiks pakkuda mingit majanduslikku turvatunnet, Julia on päris rikkast perest pärit.

ANDREAS: Või et see oleks mingi noore inimese ärakasutamine. See on mõlemapoolne.

ELISE: Romeo ei manipuleeri Juliaga, tal on väga raske ka endal seda tunnet omaks võtta. Nii et seal ei tohiks olla tegelikult mitte mingit argumentatsiooni. See suhe on väga traditsiooniline. Samast rahvusest, rassist, majanduslikust grupist, heteropaar.

Mõnda Shakespeare´i näidendit, eriti muidugi „Hamletit”, on aegade jooksul püütud igasse kanti „pöörata”, kord mängida nimategelane kangelaseks, kord tahtejõuetuks olesklejaks. „Romeo ja Julia” puhul on vist asi selgem, ilma peategelaste armastuseta seda lugu lavale panna polegi võimalik?

ELISE: Kõik on võimalik, aga selle loo puhul mul sellist mõtet pole kunagi olnud. Minu meelest on see armastuslugu.

ANDREAS: See on meil algusest peale selge olnud, et see on armastuslugu. Armastus on selle loo kõige tugevam jõud, mis paneb selle tööle ja kannab seda algusest lõpuni.

ELISE: Kunagi ammu arvasin, et kuna selle loo tegevus toimub kõigest viie päeva jooksul, mille kestel need noored inimesed armuvad ja ennast ära tapavad, siis see ei saa olla armastus. Selle mõtte pealt võiks vabalt teha terve lavastuse. Et siis mitte Romeo ja Julia, vaid nende perekondade lugu, kes on omavahel nii sügavalt tülis, et ajavad oma lapsed lihtsalt hulluks. Mina ise sellist lavastust teha ei tahaks, aga see on võimalik.

ANDREAS: Mina sain ühel hetkel seda kokku kirjutades aru, et kuigi me teeme „Romeot ja Juliat” ja peaaegu kogu tegevustik on sama, siis tegelikult me teeme ikka päris enda lugu.

Te mõlemad töötate Tartu Uues Teatris, kus olete põhiliselt teinud autoriteatrit, olete ise olnud nii lavastajad kui teksti autorid. Kas see, et valisite nüüd Shakespeare´i, kus on väga selge lugu ja karakterid, on mingis mõttes ka teadlik väljakutse end teises laadis proovile panna?

ELISE: Minu meelest on kindlast materjalist kinni hoidmine palju lihtsam. Kui ei tea, mis edasi teha, siis lihtsalt loed stseeni uuesti läbi. Autoriteatri puhul see iseenda piiratus on nii rääme: kui saad aru, et autor on sama loll kui sa ise, siis see ajab vahel ikka harja punaseks.

ANDREAS: Minu jaoks pole see midagi väga uut. Mina olengi valmis kirjutatud materjale rohkem teinud kui autoriteatrit. Nii diplomilavastus kui „Rogožin” Linnateatris olid klassikaliste tekstide põhjal.

Kuivõrd inspireerivalt on mõjunud teadmine, et see tekst on meieni jõudnud nii kauge aja tagant, et pole teada, millal ta täpselt kirja pandi, mingid lõigud võivad olla kaotsi läinud või hiljem juurde pandud? Isegi autorluse kohta pole ju täit kindlust.

ANDREAS: Mind on väga inspireerinud üks saksa lavastaja Thomas Ostermeieri ja dramaturg Marius von Mayenburgi intervjuu ajast, kui nad tegid koos „Hamletit”. Mayenburg ütleb seal, et iga põlvkond peabki endale oma „Hamleti” kirjutama, sest Shakespeare kirjutas oma loo kokku varasemate allikate põhjal, aga me ei saa olla kindlad, et see on seesama lugu, mis on meieni jõudnud. Tõenäoliselt tegi järgmine näitetrupp seal mingeid muudatusi, kirjutas midagi juurde. Niimoodi ongi see näidend jäänud ringi rändama ja Mayenburg jõuab selleni, et ka meie peaksime tegema samamoodi ja tõstma esile selle, mida meie seal tähtsaks peame ja kes on see Hamlet just siin ja praegu. Nad tegid ka väga laheda lavastuse, kus oli kohe selge, et see on just nende põlvkonna Hamlet. Meie püüdsime lähtuda samast küsimusest – et mis see keelatud armastus praegu on?

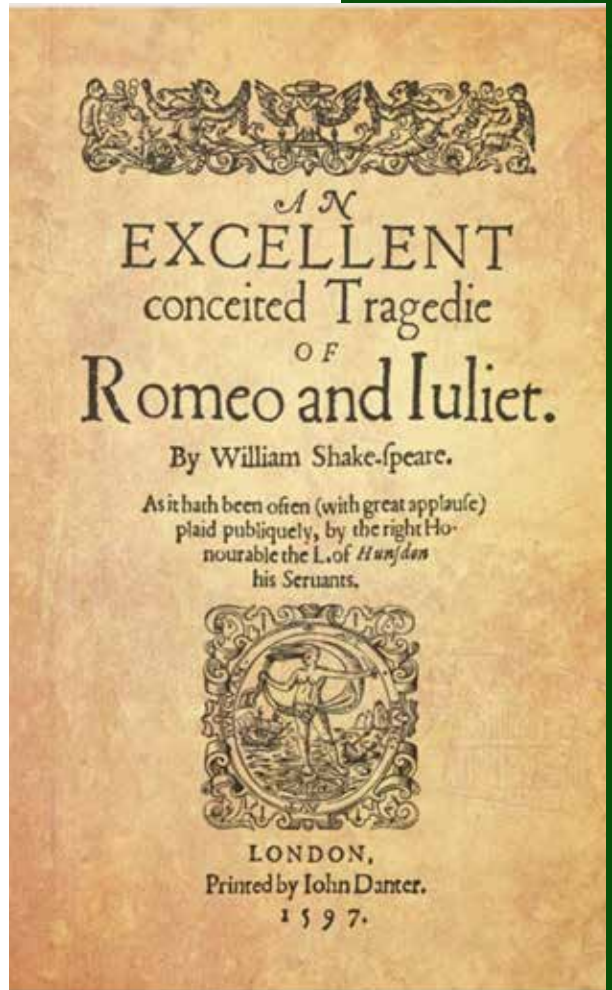
ELISE: Shakespeare´i tekstis on veel palju asju, mille kohta me oleme midagi pähe võtnud, on välja kujunenud mingi traditsioon, aga me ei tea, kas see ka tegelikult nii oli. Näiteks see, millised nägid välja peod ja tantsud. Meie lavastuses ei ole mingeid klassikalisi keerutusi ja kummardusi, meil on liikumine, mis vastab meie lavamaailma reeglitele. Või siis koori kasutamine kõiketeadeva jutustajana. Miks seda vaja oli? Et kõik oli pime ja vaatajad lärmasid? Küllap ka seda, aga seal pidi olema midagi veel. Meil on ka kõiketeadev jutustaja, aga ta ei püüagi olla „see, mis üks korralik jutustaja peaks ühes korralikus lavastuses olema“. See, et me ei tea, kuidas see oli vanasti, mõjub vabastavalt.

Küsis Sven Karja

William Shakespeare

on ilmselt kõige müstifitseeritumaid kirjanikke maailmakirjanduses. Oli ta üldse olemas või on selle nime all meieni jõudnud kellegi teise looming? Enam-vähem kindalt võib väita järgmist: sellenimeline isik sündis umbkaudu 1564. aasta 23. aprillil (fikseeritud on ristimise kuupäev 26. aprill, vastavalt tavale toimus ristimine kolm päeva pärast lapse sündi) Inglismaa keskosas Warwickshire´i krahvkonna väikeses linnakeses nimega Stratford-upon-Avon. Tema isa John, kes oli alustanud nii kindameistri kui villakauplejana, jõudis välja tänapäevases mõistes linnapea positsioonini. Williami varasema nooruse kohta saab teha peamiselt oletusi. Peetakse tõenäoliseks, et ta sai hariduse Stratfordi ladinakoolis, kus õpetati lisaks ladina keelele ka klassikalise kultuuri aluseid, näiteks antiikmütoloogiat. Viimase edasiarendusi võib leida paljudest Shakespeare´i näidenditest, samal ajal reedab tema looming täielikku võhiklikkust näiteks geograafias.

On arvatud, et osalemine koolinäidendites ning rändtruppide etenduste külastamine pani aluse tema teatrihuvile. 18-aastaselt astus noor William abiellu endast kaheksa aastat vanema Anne Hathawayga, kellega saadi ka kiirelt mitu last. Aastad 1585–1592 on Shakespeare´i eluloos kaetud saladuse looriga. 1592. aastal paiskas kirjamees nimega Robert Green välja öela pamfleti, milles on selge vihje vahepeal Londonisse siirdunud näitleja ja näitekirjaniku William Shakespeare´i aadressil. Ilmselt on selle taga kadedus edukama ja andekama kolleegi suhtes, millest tollases Londoni teatrielus puudust ei tuntud. Ühe versiooni kohaselt sai Shakespeare´i

teatrikarjäär alguse teatrikülastajate hobuste hooldaja ametikohast. Arvatakse ka, et kirjaniku perekond jäi elama Stratfordi ja tema pereliikmed ei külastanud iialgi Londonit.

1594 liitus Shakespeare rändnäitetrupiga The Chamberlain's Men, mis sai loa esineda ka õukonna ees. 1590ndate lõpul tegutses ta näitleja ja dramaturgina mitmetes Londoni paremates teatritruppides, olles hiljem ka osanik juhtivas teatris „Globe“. Jällegi vaid oletamisi on pakutud, et ajapikku tajus Shakespeare oma keskpärasust näitlejana (kuna talle ei jagunud pea-, vaid ainult kõrvalosi) ning keskendus rohkem näitekirjandusele, milles tema täheleand oli tunduvalt kõrgem. Tänapäeval ollakse ühel meelel selles, et Shakespeare'i mäekõrgune üleolek oma kolleegidest polnud tema eluajal sugugi nii ilmne. Sel ajal oli ta pelgalt üks nimi Christopher Marlowe'i, Thomas Middletoni, John Websteri ja Ben Jonsoni kõrval.

Shakespeare jättis maailma kultuuripärandisse 37 näidendit, kaks pikemat poemi ja 154 sonetti, millele lisanduvad tinglikult veel kümme-kond näidendit, mille puhul kirjandusteadlased on kahtlustanud tema autorlust või kaasautorlust. Shakespeare ise on kasutanud pea kõigi oma näidendite süžeede puhul teisi allikaid. Ka tema enda teoste, eriti näidendite puhul, võib arvata, et meieni jõudnud variant võib sisaldada mõne trupi või esitaja täiendusi või kärpeid, või siis on mingi osa tekstist lihtsalt halva õnne tõttu kaduma läinud. Viimase tingis asjaolu, et Elizabethi ajastul liikusid näendid eri truppide vahel eelkõige üles- ja ümberkirjutustena, mitte trükitud kujul. Shakespeare'i teoste tegeliku autorina on välja pakutud mitmeid nimesid, näiteks kirjanik Christopher Marlowe'd, filosoof Francis Baconit, pöörasemates teooriates koguni kuninganna Elizabeth I ennast. Kõik need teooriad põhinevad arusaamal, et nii tagasihoidliku hariduse ja napi elukogemusega kirjanik ei olnud võimeline looma kirjandusteoseid, mis suudaksid süüvida inimhingede sügavusse ning portreerida oma ajastu panoraami moel, nagu see on esitatud Shakespeare'i näidendites. Samas on selgemast selgem, et mingeid uusi vettpidavaid tõestusi ühe või teise versiooni kasuks nii kauge aja tagant vaevalt juurde tuleb. Miks mitte leppida teadmise, et Shakespeare'i isik jääb meile suuresti saladuseks ja nautida tema loodud lumavaid teksti- ja lavamaailmu?

1612. aastal, olles oma kuulsuse tipul ja vaid 49-aastane, naasis Shakespeare oma kodusse Stratfordi, kus veetis jõuka mehena ka oma elu lõpu. Kirjanik suri 23. aprillil 1616 ning maeti Stratfordi kirikusse.

„Romeo ja Julia“ allikad

Traagilise lõpuga keelatud armastuse teema on levinud mitmetes rahva- muistendites ja legendides antiikajast peale. 13. sajandil elasid Veronas Montechide ja Cremonas Capulettide perekonnad, kelle vahel olid poliitilised tülid, mis kajastusid ka Dante Aligheri „Jumaliku komöödia“ ühe osa, „Purgatooriumi“, kuuendas laulus. Esimene autor, kes kirjutas lühikese jutustuse kahe noore inimese õnnetust armastusest ja surmast mürgi läbi, oli itaalia renessansikirjanik Masuccio Salernitano. Seda arendasid omakorda edasi Luigi da Porto, kes viis tegevuse Veronasse, ja Matteo Bandello, kelle 1554. aastal ilmunud jutustus tõlgiti prantsuse keelde. See omakorda inspireeris inglise luuletajat Arthur Brooke'i 1563. aastal kirjutama poemi „Romeo ja Julia traagiline lugu“, mis kujunes Shakespeare'i näidendi põhiliseks allikaks.

On arvatud, et algselt plaanis Shakespeare oma teost komöödiana, mis alles hiljem kujunes tragöödiaks. Pöördeliseks sündmuseks, kust rõõmsates värvides lugu saab peale traagilisuse pitseri, on Mercutio surm. Lisaks on see näidend valminud enam-vähem samaaegselt lõbusate komöödiatega „Tõrksa taltsutus“ ning „Suveöö unenägu“.

„Romeo ja Julia“ on kirjutatud eeldamisi ajavahemikus 1591–1594. Selle esimene, autori kinnitusega väljaanne ilmus 1597. aastal ning autori kinnitusega mahukam kvartväljaanne 1599. aastal. Esmalavastus oli tõenäoliselt aastal 1594.

„Romeo ja Julia“ Eesti lavalaudadel

„Suur William, suure rahva vaim on seotud eesti teatriga lähemalt kui ükski teine klassik.“ Nende sõnadega juhatab ajakiri Teater sisse 1939. aasta erinumbri, mis märgib William Shakespeare´i 375. sünniaastapäeva. Selleks hetkeks oli Eestis välja tulnud ligemale 30 Shakespeare´i näidendite lavastust. Märkilisemad nende seast on muidugi esimene, 1888. aasta August Wiera-aegse Vanemuise „Venedigu linna kaupmees“ („Veneetsia kaupmees“), „esimene pääsuke, mis ei tähistanud küll veel küpset teatrisuve, kuid siiski oli varakevade esimesi kuulutajaid“. Kui räägime aga Eestis viljeldud mitte-eestikeelsest teatrist, siis juba samast 1888. aastast on olemas fakt „Romeo ja Julia“ etendamisest Eestis, seda Preisi Kuningliku teatritrupi külalisetendusena Tallinna Saksa teatris (praeguses Eesti Draamateatri hoones). Alles esimesi samme astuv eestikeelne teater on suure inglase loomingu suhtes endastmõistetavalt ettevaatlik. Laialt teada on Eesti kutselise teatri rajaja Karl Menningu seisukoht, et alles professionaliseeruv omakeelne teater ei ole suure inglase lavastamiseks piisavalt küps, seetõttu jättis Menning oma valitsemisajal Vanemuises (1906–1914) Shakespeare´i loomingu puutumata.

1939. aastaks oli eesti rahvas ära näinud oma esimesed Hamletid (Theodor Altermann, Ants Lauter, Julius Pöder) ja Kuningas Learid (Paul Pinna, Rudolf Ratasapp) ning koguni neli erinevat „Suveöö unenägu“. Oli tehtud ka esimene katsetus, kus Shakespeare´i kangelased olid toodud kaasaega („Mida soovite“, Vanemuine, 1923, lavastajaks Voldemar Mettus). Mõnevõrra üllatuslikult ei tundu „Romeo ja Julia“, üks klassiku vaieldamatult tuntumaid teoseid, eesti näitejuhtide huvi suuremat köitvat. Esimest korda jõuab see teos meie lavale hoopiski Gounod´ooperina (Estonia, 1928, lav Einu Uuli), alles 1938. aastal saab kurb armastuslugu Tallinna Töölisteatris (lav Andres Särev) esmakordselt kõlama „maakeeles“, täpsemalt Ants Orase tõlkes, mis oli „Noor-Eesti“ kirjastuses ilmunud juba 1935. aastal. Särevi lavastus võeti vastu leebe heatahtlikkusega, kuid sündmuseks see ei kujunenud. Praeguse lavastuse kontekstis on ehk huvipakkuv mainida, et probleemseks sai juba tookord Shakespeare´i noorte armastajate – Julia (Helle Raa) ja Romeo (Hugo Malmsten) vanus – Julia ei olnud mitte 13-, vaid 17-aastane, seda

sammu põhjendas lavastaja asjaoluga, et „see on mõistetavam eestlasest teatrikülastajale, kes on harjunud nägema 13-aastasest tütarlapses veel ainult last.”

Järgnevatel aastakümnetel figureerib „Romeo ja Julia” eesti teatrite mängukavas õige sageli, kuid seda hoopis Sergei Prokofjevi muusikale loodud balletina. Teatrilukku ja publiku südamesse jõuavad neist eelkõige Velda Otsuse, Helmi Puuri ja Tiiu Randviiru hingesõõbivad Juliad, teatrikriitikasse jäi muretsemine selle üle, kas noorte armastajate hukkumise tulemusena toimuv vaenutsevate perekondade leppimine illustreerib piisavalt kujukalt „optimistlikult progressiivse võidutsemist madala ja manduva üle”. Prokofjevi ballett jäi meie mõlema balletiteatri püsirepertuaari, Vanemuises teist korda 1993. aastal Mare Tomminga meeldejäädavas lavastuses.

Romeo - Udo Väljaots, Julia - Velda Otsus
Lavastaja Ida Urbel, Vanemuine, 1946

Sõnateatris jõutakse järgmise „Romeo ja Juliani” alles 1969. aastal Noorsooteatris, kui selle teose võtavad ette toonane noor lootustandev lavastaja Mikk Mikiver ja teatri noortetrupp. Selleks ajaks oli siinse teatri esteetiline keel muutunud tunduvalt tinglikumaks ja ajatumaks, seega on igati loomulik, et Verona armastajate (mängisid Mari Lill ja Enn Kraam) lugu mängiti (suurelt osalt) kaasaegsetes rõivastes (Julia miniseelikus!) ja selgete viidetega oma põlvkonna väärtustele ja valupunktidetele. Lavastuse lõpus oli kosta reaktiivlennukite mürinat. Teatriteadlane Reet Neimar iseloomustas seda ajakirjas Noorus selliste sõnadega: „Grupp meie päevade noori inimesi on võtnud nõuks mängida maha

müüdistunud lavalugu. See on ainult mäng, mille sisu on meist nii lõpmatult kaugel. Täis mängulusti ja proovimiskihku tulevad nad välja, viigipükstele ilusad kostüümi-ajaloolise hõnguga vestid-kuued üle visatud, käes rapiirid, seljas - polosärgid.”

Ka eelmise sajandi lõpukümnendid jätavad „Romeo ja Julia” suurema tähelepanuta. Nimetada on vaid näidendi põhjal valminud kuudemängu (Raadioteater, 1980, lav Härmo Saarm), ning eesti teatri esimene ja igati õnnestunud katse jutustada seda lugu nukuteatri (Nukuteater, 1984, lav Rein Agur) vahenditega. Alles Noorsooteatri (peagi Linnateatri) teistkordne pöördumine Shakespeare´i igihalja klassika poole aastal 1992 kergitas üles küsimuse: miks seda nii kaua pidi ootama, kas ei ole siiski iga põlvkond väärt OMA „Romeot ja Juliat”? Teatri eeskojas ehk *diele*´s lahti rullunud hoogne, tempokas, haarav, kuid finaalile lähenedes vääramatult traagilise lahenduseni tüüriv kirkas lavatükk kandis selgelt väga noorte tegijate pitsert. Tegu oli uue peanäitejuhi Elmo Nüganeni esimese lavastusega oma koduteatris, ning osalisena astusid üles veel kolmanda kursuse lavakunstikooli tudengid, laiemale publikule täiesti tundmatud Katariina Unt (Lauk) ja Indrek Sammul. 164 korda mängitud lavastuse vastukajasid sirvides nähtub, et seekord kasutati kraadi võrra tugevamaid piteete kui tavaliselt: suurepärane, hingemattev, kõigile oleks nagu tiivad selga kasvanud. Tsiteerimist väärrib ehk siinkohal

Julia - Jelena Karpova, Romeo - Oleg Titov
Lavastaja Mare Tommingas, Vanemuine, 1993

Mati Undi poolt kirjapandu: „Francis Fukuyama ütleb, et ajalugu on lõppenud. Nüganeni lavastus jätab sama mulje. Arvan, et selle lavastuse üle võib vaielda, kuid ehk alles aastate pärast selgub, kui oluline pöördepunkt ta eesti teatris oli - oma säras, mõttetuses ja jõus.”

Sajandivahetuse postmodernismilaines jõuab Eestis lavale õige mitu „Romeo ja Julia” töötlust, kus Shakespeare´i teost on sedavõrd muudetud, et tegu on juba täiesti iseseisvate teostega. Mõnikord on vaatenurk võetud tõsimeelsem, teatrimängu ja reaalsuse suhteid uuriv („Julia”, lav Tiit Ojasoo, Draamateater, 2004), mõnikord täiesti üle-võlli-huumorisse paisutatud, näiteks Andrus Kivirähki ullikesest eluheidiku ja metskitse lembelugu („Romeo ja Julia”, lav Mati Unt, Vanemuine, 2004), mis ühe peategelase jaoks lõppes südikedeuvees. Suurt publikuhuvi pälvis Elmar Liitmaa ja Jaagup Kreemi komponeeritud muusikal „Romeo ja Julia” (lav Andres Dvinjaninov, Nukuteater, 2006), mis istutas tuntud süžee kaasaja Eesti olustikku. Mõnel juhul mindi Shakespeare´ist sedavõrd kaugemale, et seos kuulsa looga võis isegi meelest minna. Kui palju mõtleme näiteks mitte vähem kuulsa muusikali „West Side Story“ puhul sellele, et algelt on selle autorid silme ees hoidnud „Romeo ja Julia“ süžeed ja karaktereid?

Shakespeare´i tekstile truuks jäänud versioonidest tuleb ära mainida Emajõe Suveteatri lavastus aastast 2008 (nimiosades Ursula Ratasapp ja Rasmus Kaljujärv, lav Finn Poulsen), mis laseb Shakespeare´i tragöödia tekstil esmakordselt kõlada Tartus, suveõhtuste Toomkiriku varemete vahel, ning Viljandi Kultuuriakadeemia 10. lennu tudengite versioon, (lav Ingomar Vihmar Eesti Draamateatri egiidi all), mis kogu visuaalses plaanis oli tõstetud otsast lõpuni tänasesse päeva.

Teema ammendavuse huvides märkigem, et meie teatriajaloos on ka juhtum, kus see Shakespeare´i näidend ei jõudnud ideest kaugemale. 2002 kuulutas Õhtuleht: „Vene Julia vedas Eesti Romeot alt“. Uudise sisuks oli Draamateatri ja Vene teatri kavandatav koostööprojekt, milles „Romeo ja Julia“ konflikt oli plaanis lahendada eesti ja vene kogukonna kokkupõrkenä. Romeot pidi kehastama Mait Malmsten (kelle vanaonu Hugo Malmsten oli Eesti sõnateatri esimene Romeo) ning Juliat Peterburist leitud näitlejanna, kes aga mitte päris selgetel

asjaoludel viimasel hetkel rollist loobus ja sellega kogu projektile kriipsu peale tõmbas.

Praegusse ajahetke – aastalõpp 2022 – hüpates saab aga rääkida Eesti teatri tõelisest „Romeo ja Julia“ buumist. Üpris erakordse juhtumina on hetkel võimalus valida koguni nelja erineva „Romeo ja Julia“ vahel. Rahvusooperis Estonia saab nautida Gounod´ samanimelist ooperit (lav Stephen Barlow), VAT Teatris vaadata taas üht kaasaja oludele lähemale kohandatud varianti (lav Aare Toikka), ning Vanemuise repertuaaris on koos (hetkel küll mängupuhkusel oleva) tšehhi koreograafi Petr Zuska balletiga koguni kaks „Romeot ja Juliat“.

Samas on Elise Metsanurga lavastuse puhul tegu alles Vanemuise teatri esimese „Romeo ja Juliaga“ draamažanris. Ning nii nagu Romeo ja Julia õnnetu saatus viis finaalis kokku Montecchide ja Capulettide vaenutsevad hõimud, on käesolev lavastus esimeseks koostööprojektiks kahe Tartu olulisema teatri, Vanemuise ja Tartu Uue Teatri jaoks. Loomulikult pole nende vahel siianigi mingit vaenu valitsenud, lihtsalt nüüd tuldi teineteisele veelgi lähemale. Miks ei võiks siit areneda veelgi sügavam sõprus, kiindumus, või koguni... mine tea. Muidugi juhul, „kui vaatajad on meie vastu head“.

Sven Karja

Eesti teatri Juliaid

sõnateatris:

Helle Raa, Mari Lill, Kaie Mihkelson, Tene Ruubel,
Katariina Unt, Ursula Ratasepp, Birgit Landberg,
Kaija M. Kalvet, Hennessi Schmidt

muusika- ja tantsuteatris:

Helmi Puur, Tamara Soone, Velda Otsus, Tiiu Randviir,
Age Oks, Elita Erkina, Jelena Karpova,
Olga Mikk-Krull, Marta Rungi, Ida Aav-Loo, Kristel Pärtna,
Hele Kõrve, Liisi Koikson, Perrine Madoeuf

Eesti teatri Romeosid

sõnateatris:

Hugo Malmsten, Enn Kraam, Martin Veinmann,
Hendrik Toompere, Indrek Sammul, Rasmus Kaljujärv,
Märt Koik, Silver Kaljula, Karmo Nigula

muusika- ja tantsuteatris:

Arnold Nisman, Aarne Viisimaa, Endrik Kerge,
Jüri Lass, Udo Väljaots, Tiit Härm, Toomas Edur,
Oleg Titov, Kristjan Kasearu, Nico Darmarin

Teatrijuht Kristiina Alliksaar

Draamajuht Tiit Palu

Muusikajuht Risto Joost

Balletijuht Mare Tommingas

Lavastusala Karis Hindriksoo-Pitsi, Maiken Nõmmoja

Pealavameister Rello Lääts

Lavatehniline ala Kaupo Jalas, Taivo Pöder, Tanel Pärn, Urmas Poom, Jüri Urbel

Dekoratsiooniala Marika Raudam, Innari Toome, Ain Austa, Andres Lindok,
Katrín Pahk, Leenamari Pirn, Jane Aus, Terje Kiho, Armin Luik, Aleksander Karzubov,
Indrek Ots, Mart Raja, Karmo Kiivit, Einar Pallas, Mait Sarap

Rekvisiidiala Liina Martoja, Mirka Porrassalmi, Kärt Paasik,
Kaie Uustal, Annaleena Adamson, Angelika Aun

Kostüümiala Liisi Ess, Ivika Jõesaar, Ruth Rehme-Rähni, Külli Kukk, Edith Ütt, Ljubov Guzun,
Ivi Vels, Kaire Arujõe, Valentina Kalvik, Inkeri Orasmaa, Olga Vilgats, Irina Medvedeva,
Heli Kruise, Natalja Malinen, Luule Luht, Tia Nuka, Daisy Tiikoja, Elli Nöps, Anneli Vassar,
Kertu Lepasaar, Juta Reben, Toomas Vihermäe, Ljudmila Nikolajeva

Riietusala Raina Varep, Kaidi Mikk, Kai Vahter, Katariina Talts

Jumestusala Kelly Treier, Sandra Rätsep-Kirss, Roberta Türkson, Anneliis Punnar

Valgusala Andres Sarv, Imbi Mälk, Raul Telliskivi, Taivo Pöder

Heli- ja videoala Andres Tirmaste, Toivo Tenno, Martin Salundi

Kavalehe fotod Heikki Leis, Kristiina Põllu, Vanemuise arhiiv jm

Kavalehe koostanud Sven Karja, **kujundanud** Katrin Leement

Emakeelne kultuur on hindamatu väärtus.

30. detsembril 2006 asutasime Vanemuise Fondi,
et hoida ja toetada Eesti teatrikunsti.
Lubame hea seista fondi käekäigu eest

Olga Aasav, Kalev Kase, Mart Avarmaa, Tartu linn

Vanemuise Fond on loodud teatri töötajate erialase arengu ja koolituse toetuseks. Fondi on võimalik teha annetusi:

SA Tartu Kultuurkapital / Swedbank IBAN: EE092200221011379347, SWIFT: HABAEEXX /

SEB Pank IBAN: EE251010102052050006, SWIFT: EEUHEEXX

Märksõna: VANEMUISE FOND

Suur aitäh teile Vanemuise fondi poolt:

Olga Aasav, Andrus Ansip, Mart Avarmaa, Alar Kroodo,

Kalev Kase, Mati Kermas, Eero Timmermann,

Tartu linn, Vanemuise advendikontserdil annetajad

Teatri peatoetaja

Aasta toetaja

Koostööpartner

Suvekontserdi peatoetaja

Ametlik hotellipartner

KULTUURIMINISTEERIUM

Kanname elamusi

Kõige mõnusam aeg ootab

 TALLINK

MARTELL
COGNAC
FONDÉE EN 1715

TÄHELEPANU! TEGEMIST ON ALKOHOLIGA.
ALKOHOL VÕIB KAHJUSTADA TEIE TERVIST.

vanemuine.ee